

Professzor
Dr. Sztanyik B. László
1926 – 2012

A Békés-megyei Endrődön született, és kora gyermekkorától orvosi pályára, azon belül is sebésznek készült, melyhez édesapja asztalos műhelyében gyakorolt kézügyessége is jó irányt adott. Orvostudományi tanulmányait 1945-ben a Budapesti Orvostudományi Egyetemen kezdte, ahol az Issekutz professzor által vezetett Gyógyszertani Intézetben nagy gyakorlatot szerzett az állatkísérletekben, köztük az állatkísérletes műtétekben. 1951-es végzését követően az élet katonarvosi pályára állította, először a Tiszti Kórház tervező-szervezési osztályának munkatársaként, majd hamarosan a személyügyi alosztály vezetőjeként.

1954-ben lehetőség nyílt számára, hogy első magyar katonarvosként sugárbiológiai szakirányú képzettséget szerezzen a leningrádi Kirov Katonarvosi Akadémia akkortájt alapított Atomvédelmi Tanszékén. Itt kezdte gyógyszeres sugárvédelmi kísérleteit, mely a következő évtizedben egyben itthoni fő kutatási területét is képezte. A leningrádi sugárbiológusi szakképzést számos sugáregészségügyi tanfolyam követte a moszkvai Orvostovábbképző Intézetben, melynek keretében bekapcsolódott a Volgán túli térségben végrehajtott szovjet nukleáris fegyverkísérletek által okozott környezetszennyeződés

felmérését és értékelését célzó programba. Munkatársaival elsőként határozták meg, hogy a környezetben élő lakosság védelme érdekében milyen óvintézkedések fogantatosítandók.

Hazatértét követően – az egészségügyi és honvédelmi tárcák korábbi közös kezdeményezése alapján 1957. január 1-én létrehozott - Központi Sugárbiológiai Intézetben a katonai sugárbiológiai kutatást folytató osztály vezetőjévé nevezték ki, betöltve egyúttal az igazgatóhelyettesi posztot is. A gyógyszeriparral folytatott eredményes együttműködés eredményeként, az ő vezetésével került sor az 1960-as évek közepén az Ixcur sugárvédő gyógyszer kifejlesztésére és törzskönyvezésére. A gyógyszer a hidegháborús években - egészen a korszak lezáródásáig - a honvédségi személyi egészségügyi felszerelés részét képezte. E tárgykörből készült 1966-os keltezésű kandidátusi értekezése is. Osztályvezetői beosztását - alezredesi rendfokozattal – 1968 végéig töltötte be, amikor a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség által neki felkínált feladatkör miatt - kétirányú jogi összeférhetlenség miatt - szolgálati viszonyát a Magyar Néphadsereg megszüntette.

1969-1974 között a bécsi Nemzetközi Atomenergia Ügynökség szaktisztviselője, illetve részlegvezetője. A sugárvédelmi-sugáregészségügyi problémák megismerése és megoldása terén ott szerzett bőséges szakmai tapasztalatokkal visszatérve 1974-től az Országos „Frédéric Joliot-Curie” Sugárbiológiai és Sugáregészségügyi Kutató Intézet (OSSKI) (fő)igazgatója, mely tisztséget 1997 végéig, nyugdíjba vonulásáig a szakterületnek osztársadalmi szinten is elismerést és megbecsülést szerezve, töltött be. Intézetvezetői korszaka egybeesett a hazai atomenergia program sugáregészségügyi feladataira való felkészüléssel, mely szükségessé tette az intézet jelentős bővítését, új sugáregészségügyi főosztály kialakítását, az atomerőmű telepítése és üzembe helyezése előtti és alatti környezeti sugárzási szintek korszerű monitorozási rendszerének kiépítését és működtetését. A hazai sugáregészségügyi szakember képzés és továbbképzés szervezeti kereteinek kialakítása céljából, kezdeményezésére hozták létre az OSSKI bázisán 1984-ben az Orvostovábbképző Intézet Sugáregészségügyi Tanszékét, melynek tanszékvezetői tisztségét 1995-ig látta el, kiemelkedő szerepet vállalva ezzel a sugárbiológiai-sugáregészségtani ismeretek oktatásában is.

A Sztanyik professzor vezetésével kialakított országos sugáregészségügyi rendszer nagy próbatétele, s egyben működőképességének fokmérője is volt az 1986. április végi csernobili reaktorbaleset nyomán hazánkban kialakult környezetszennyezés értékelése, mely bizonyította alkalmasságát arra, hogy a lakosságvédelmi intézkedések szakmai megalapozásául szolgáljon.

A sugárbiológiai kutatásokon és sugáregészségügyi feladatokon kívül fontos küldetésnek tekintette az új tudományos ismeretek közzlési lehetőségének segítését, a hazai (Egészségtudomány) és nemzetközi (International Journal of Radiation Biology) szakfolyóiratok szerkesztőbizottságaiban végzett munkát. Tudományos tevékenysége elismeréseként számos nemzetközi és hazai tudományos testületben töltött be tisztséget. 1977-84 között az Európai Sugárbiológiai Társaság elnökségi tagja, 1979-80-ban elnöke volt. Tagja volt továbbá a Nemzetközi Sugárvédelmi Bizottság (ICRP), a legnagyobb tekintélyű sugárvédelmi nemzetközi tudományos szervezet egyik szakbizottságának. Szakmai tevékenységét számos, magas nemzetközi tudományos és hazai kitüntetéssel, így 1995-ben a Magyar Köztársasági Érdemérem tiszti keresztjének adományozásával ismerték el.

Sztanyik professzor nagy ívű életpályájának talán meghatározó kulcsszavai a szolgálat és a fegyelem. Számára a katonai kutatói pálya egy olyan fontos kezdetet jelentett, mely életre szóló útravalóval ajándékozta meg, a szó legnemesebb értelmében vett szolgálatával, a feladatok lehető legmagasabb szintű teljesítésének belső parancsával, mely a szakmai elhivatottság mellett katonás fegyelmet is feltételez. Magánemberként és fontos tisztséget

betöltő vezetőként is, álláspontját mindenkor tudományosan megalapozott szakmai ismeretekre alapozta és ezt elvárta az intézet minden dolgozójától is. Személyét tisztelet és megbecsülés övezte, mint olyan vezetőjét, aki szaktudását és elhivatottságát teljes egészében annak szentelte, hogy a gondjaira bízott intézet a lehető legjobban tudjon megfelelni a kor tudományos és technikai kihívásainak, s hogy karöltve a sugárbiológiai kutatásokkal, az ionizáló és nem-ionizáló sugáregészségügyi tudományterület is méltó helyet foglaljon el az intézeti, s egyszersmind az országos palettán.